

Servet-i-Fünun

Haftalık resimli türk gazetesi

T-500 1491

AHMED IHSAN - Istanbul

Cild 64—Sene 36

M 1673 — 199

Abonnements pour l'étranger Fr. Suisse 35,-

Matbaamız türkçe yeni harflerin cumlesini tedarik etti. Bu harfler-le
her nev' sırasıat kabul etmekte-dir.

190

OTTO WOLFF

EISENGROSSHANDLUNG

KÖLN Am. RHEIN

Berlin – Dusseldorf – Leipzig – Hamburg

۱۰ وینہر قونسلرواق

Wiener Kunstdruck Schöninges.

190

NEVZUHUR

Edebiyat - Kültür - Sanat

Sayı : 11 EYLÜL- 2009

SAHİBİ :
MUSTAFA AKBABAGENEL YAYIN YÖNETMENİ :
ALİ DEMİRELYAYIN KURULU :
BEKİR KARA
HASAN TLKAY
MİD HARUNADRES :
Atatürk Cd. 1306 Sk.
Akbaba Apt. No.: 1/2 ANTALYA

TLF.: 0 (242) 241 80 62 - 63

BELGEGEÇER : 0 (242) 241 41 74

e-posta: alidemirel47@hotmail.com

ISSN : 1308 - 1403

BASIM YERİ :
TUNAHAN OFSET MATBAACILIK
Tel : 0 (242) 248 90 88
e-mail: tunahanofset@hotmail.com
Sinan Mh. Atatürk Cd.1254 Sk.
Rifat Türkcan Psj. No.:14 / 7 ANTALYAYAYIN TÜRÜ:
Yerel - Süreli
İki ayda bir yayımlanır.NEVZUHUR'da yayınlanan yazılar
kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.NEVZUHUR'da yayınlanan eserlere
telif hakkı ödenmez.NEVZUHUR
Bir kültür hizmeti olup, para ile satılmaz.NEVZUHUR'da
Yayınlanan bütün yazıların sorumluluğu
yazarına aittir. Gönderilen yazıların
yayınlanması, Yayın Kurulu'nun
kararına bağlıdır. Yazılar yayınlanmasa da
geri iade edilmez.

BU SAYIDA

BİR SEYAHATİN ARDINDAN

MUSTAFA AKBABA

SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİ
OğUZ ÇETİNOğLU - MEHMET řADI POLATYOL
ANDAÇYUNUS
AşIK KAZANOęLUEDİRNE'YE
EDİRNE'DEN BAKMAK
ALİ DEMİREL

OKUYUCU İLE SOHBET

Değerli NEVZUHUR dostları; bir yaz daha geçti. Yazlıkçılar yazlıklarından, tatilciler tatillerini tamamlayıp ikametgâhlarına geri dönmeye başladılar. Birçok şair ve yazar, gezip gördükleri yerlerin etkisinde kalarak şiirler ve yazılar kaleme alırlar. Bu cümleden olmak üzere şimdiki sayımızda: MUSTAFA AKBABA'nın *BİR SEYAHATİN ARDINDAN* ve ALİ DEMİREL'in *EDİRNE'YE EDİRNE'DEN BAKMAK* başlıklarını taşıyan iki seyahat yazısını ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz. Yine ilgiyle okuyacağınız ve ruhunuza başka boyutlardan göz kırptırarak felsefi bir yazı. *YOL* başlığını taşıyan bu yazıda ANDAÇ; kendi yaşamışlıklarının hatırasından başlayarak Yunus Emre'nin bir şiiri ile sizi yüzyıllar ötesinden günümüze, bir deryaya daldıracak... Bu sayımızdan itibaren "DERGİLER DERYÂSINDAN" üst başlığı altında bir yazı serisine başlıyoruz. OĞUZ ÇETİOĞLU ve MEHMET ŞADİ POLAT'ın birlikte hazırladıkları ve henüz yayınlanmamış olan "*TÜRK DERGİCİLİĞİNİN 160 YILI (1849-2009)*" isimli kitaptan özetlenerek aktarılan ilk yazı; *SERVET-İ FÜNÜN DERGİSİ* başlığıyla sunuluyor. Türk Edebiyatında önemli bir yeri olan dergicilik konusunun işlendiği bu yazı dizimizi ilgiyle takip edeceğinize inanıyoruz. Edebiyat şiirsiz olur mu? Elbette olmaz; AŞIK KAZANOĞLU 'YUNUS' demiş. 2009 yılının son sayısında buluşmak üzere...

NEVZUHUR

BİR SEYAHATİN ARDINDAN MUSTAFA AKBABA

Yıllardır çok arzu etmeme rağmen gerçekleştiremediğim Karadeniz gezisi, bu sene (2009) Temmuz ayı içerisinde kısmet oldu.

Antalya'dan Erzurum'a uçakla başlayan yolculuğumuz kara yoluyla devam edip Artvin üzerinden Hopa'ya ulaşıp Karadeniz'e merhaba dedik. Ayder Yaylası, Rize, Uzungöl, Trabzon, Sümela Manastırı, Giresun, Ordu, Samsun, Sinop'u da gördükten sonra Amasya'ya vasil olduk.

Teferruata girecek olursak sayfalarca yazmak gerekir. Kısaca söylememiz gerekirse; tarihî değerlerin yanı sıra, Çoruh Vadisi, yapılan yollar, bitmek üzere olan Artvin Barajı, Karadeniz'in toprak göstermeyen yemyeşil ormanları, dik yamaçlardaki evleri, uzun ince minareli camileri, yamaçlardan akan çavlanları, çayları, nehirleri, ormanla iç içe girmiş Rize ve çevresindeki çay bahçeleri ile Giresun ve çevresindeki fındık bahçeleri, dereler üzerine ve yamaçlara kurulan basit teleferik sistemleri, Karadeniz Sahil Yolu, kemeçe ve tulum eşliğinde izlediğimiz horonlar, hafızamızda canlı kalacak olan güzelliklerden.

Ben bu yazımda, seyahatte hedeflediğimiz son nokta olan Amasya ve Amasya için verilen kültür hizmetleri üzerinde birazcık durmak istiyorum.

Yeşil İrmak Vadisi'nde kurulmuş olan Amasya'da; Kale, kayalara oyulmuş kral mezarları, ırmak kenarına sıralanmış tarihî evler, kemerli taş köprü, II. Bâyezîd Külliyesi ve saat kulesi gözümüze takılan ilk güzel kareler arasında.

Bilindiği gibi Amasya 1389 da Yıldırım Bâyezîd Han zamanında gönüllü olarak Osmanlı egemenliğine girmiştir. Bu tarihten itibaren Osmanlı'yı idare edecek Sultanların yetişmesi için Şehzadelerin gönderildiği en önemli merkezlerden olmuştur. Onun için Amasya'ya Şehzadeler Şehri de denmektedir.

Şehzadeliklerinde Amasya'da bulunan padişahlar şunlardır;

- Çelebi Mehmed Hân
- II. Murad Hân (Amasya doğumlu)
- Fatih Sultan Mehmed Hân
- II. Bâyezîd Hân
- Yavuz Sultan Selim Hân (Amasya doğumlu)
- III. Murad Hân.

Şehzadeliklerinde Amasya'da bulunan ama padişah olamayan şehzadeler ise;

- Şehzade Ahmed Çelebi (II. Murad'ın büyük oğlu)
- Şehzade Alaettin Çelebi (II. Murad'ın oğlu)
- Şehzade Ahmed (II. Bâyezîd'in oğlu)
- Şehzade Mustafa Çelebi (Kanunî'nin büyük oğlu)
- Şehzade Bâyezîd Çelebi (Kanunî'nin küçük oğlu)

Amasya'da ziyaret ettiğimiz yerlere gelince;

① **Sultan II. Bâyezîd Külliyesi:** Bu külliye II. Bâyezîd adına 1485 de oğlu Şehzade Ahmed tarafından inşa ettirilmiş. Cami, medrese, imaret ve şadırvandan oluşmakta.

② **Arkeoloji Müzesi:** Müze 1925 yılında kurulmuş. Bu günkü haline 1980 de getirilmiş. İçerisinde 12 farklı medeniyetten eserler sergileniyor.

Teshup Heykeli (Hitit dönemi), Meryem Ana Heykeli (Bizans dönemi) ve oymalı ahşap sanduka (1360 yılı) en çok dikkat çeken eserler arasında.

Müzenin bahçesinde Selçuklu Sultanı Sultan I. Mesud'un Türbesinde sergilenmekte olan mumyalar 14. yy. da Anadolu'da İlhanlılar'ın hükümrancılığı döneminde nazırlık ve emirlik pozisyonundaki kişilere ait; Bunların Amasya Emiri İşbuğa Nuyine, Anadolu Nazırı Şehzade Cumudar, İzzeddin Mehmed Pervane Bey, cariyesi, oğlu ve kızı olduğu sanılmaktadır.

③ **Hazeranlar Köşkü:** 1865 yılında inşa edilen bu köşk, yalı boyunda sivil mimarî örneklerinden birisi. Bu köşkü Hasan Talat Efendi, orada uzun yıllar yaşamış saygıdeğer bir hanımefendi olan ablası Hazeran Hanım adına yaptırmış. Yerel Osmanlı sivil mimarî örneğini sergiliyor. Müze ev olarak 1984 de faaliyete geçirilmiş. Balmumu heykellerle zenginleştirilen bu köşte eski Amasya yaşantısı tasvir ediliyor.

④ **Şehzadeler Müzesi:** Müze binası 19. yy. Amasya sivil mimarisinin seçkin örneklerinden biri. Amasya Valiliği tarafından aslına uygun olarak 2007 yılında inşaa edilmiş. Eski sur duvarları üzerine kurulmuş olan müze iki katlı ahşap bir bina.

Alt kat; şehzadelikinde Amasya'da bulunup da padişah olamamış şehzadeler için, üst kat; Yıldırım Bâyezîd ve şehzadelikinde Amasya'da bulunup sonra

da padişah olmuş olan sultanlar için hazırlanmış. Müzenin iç tasarımı, söz konusu Sultanların yaşamış olduğu yaklaşık 150 yıllık bir zaman diliminin etkin sanat unsurlarına yer verilmiş. Mekân, padişah ve şehzadelerin balmumu heykelleri sizi bu günden alıp yıllar öncesine götürüyor. Ziyaret sonundaki DVD gösterisi ile padişahların kendi hayat hikayelerini anlatmaları ise insana ayrı bir heyecan veriyor.

Gösterimi yapılan, Amasya İl Özel İdaresi tarafından hazırlanan DVD'nin müzede satışı da yapılmakta. Onu almak için idare odasına girdiğim zaman bunun dışında Amasya Valiliği tarafından hazırlanan, Amasya'yı Tanıtan VCD ile 'Yalı Boyundan Nağmeler' ve 'Amasya Türküleri' diye iki CD'nin daha var olduğunu gördüm, Onları da satın aldım.

Bu esnada vitrinde gözüme güzel ciltli kalınca bir kitap takıldı. Amasya Valiliği tarafından yayınlanmış. Üzerinde ADLİ yazıyordu. Heyecanlandım. Satışının yapıp yapılmadığını sordum, satılıyormuş. Hemen ondan da bir adet aldım. Bilenler bilir, 'ADLİ' İl. Bâyezîd Hân'ın Şiirlerinde kullandığı mahlas'tır.

Müzedeki görevliler; "Valimiz bu konularda çok hassas, kültüre son derece önem veriyor, bu ADLİ DİVÂN'ını bastırabilmek için de çok gayret sarf etti, İngiltere Millî Kütüphanesiyle bağlantılar kurdu..." diye sayın M. Celâlettin LEKESİZ'den sitâyîle bahsettiler. Eh, böyle bir mülkî amirin karşısında bizlere de düğmelerimizi iliklememiz düşer.

Kitabı Doç. Dr. Yavuz BAYRAM hazırlamış. Elimdeki kitap 2009 basımı. İlk baskısı 2008 de yapılmış. Eser 437 sayfa olup lüks kâğıda basılmış ve çok güzel bir cilt yapılmış.

Yazar; İkinci Baskı İçin Önsöz'de "Bir Osmanlı Padişahının Dîvân'ının en sağlam nüshasının yabancı bir ülke kütüphanesinde bulunması ayrıca üzerinde düşünmeye değer bir konu olsa da bu aşamada bir yararı olmayacağı âşikârdır." diye çok haklı bir serzenişte bulunuyor.

Bu sitem bana bir başka hadiseyi hatırlattı. Onu da sizlerle paylaştıktan sonra yazıma noktalamalıyım.

Cumhuriyetin ilk yılları... Kitap sevgisinden nasipsiz birkaç yetkili, Balat'ta bir kütüphanedeki eski ve el yazması kitapları "Bunlar eski ve gerici kitaplar" diye kütüphaneyi boşalttırap kapı önüne koyduruyorlar. Oradan geçen bir at arabacısı ile anlaşıp "Al şunları Haliç'e at" diyorlar. Adam kitapları at arabasına yüklüyor, Haliç'e doğru götürürken Avusturya Sefiri ile karşılaşılıyor. Sefir arabacıyı durdurup "Bunları bana satar mısın?" diye soruyor ve sadece 10 liraya hepsini kapatıyor.

İşte o el yazmalarından biri de İbn-i Sîna'nın kendi el yazısıyla yazdığı tek nüsha o meşhur tıp kitabı. Şimdi Avusturya'da Viyana Müzesinde.

Bize; gözü gördüğü halde kör, kulağı duyduğu halde sağır, beyni örümcek ağlarıyla örülmüş sözde aydınlar değil, Sayın Valimiz gibi gerçek aydınlar gerekli...

Az kalsın unutuluyordum; Amasya'da olduğumuz akşam şehri dolaşırken tesadüfen önünden geçtiğimiz Turizm Derneği'ndeki sazlı sözlü meclise davet edildik. O sıcak ortamda, yorgunluğumuzun üzerine içtiğimiz Türk Kahvesi de pek makbule geçti doğrusu.

Misafirperverlikleri için tekrar teşekkürler...

DERGİLER DERYÂSINDAN - 1

SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİ OĞUZ ÇETİNOĞLU-MEHMET ŞADİ POLAT

İstanbul'da, 17 Mart 1891 tarihinde yayın dünyamıza kazandırılan Servet-i Fünûn Dergisi'nin adı, *Fenlerin Serveti - İlimlerin Zenginliği* anlamındadır.. Derginin sanat edebiyat ve düşünce dünyamıza katkısı büyük olmuştur. İkinci Meşrutiyet'in düşünce dünyasını şekillendiren etkenlerden en

önemlisi, edebiyat târihimizin en çok tanınan ve en uzun ömürlü yayın organlarından biridir. Daha sonraları oluşan ve Servet-i Fünûn Topluluğu olarak anılan, onun çevresinde toplanan yazarlar ve düşünürler grubunun yayın organı olarak hizmetlerine devam etti.

Galatasaray Sultânisi (Lisesi) mezunlarından Ahmed İhsan (Tokgöz), 1888'de kapatılan *Ümrân* adlı dergisini yeniden çıkarmak istemişti. Gerekli izni alamadı. Bunun üzerine, *Servet Gazetesi* sâhibi Nikolaidi'ye, gazetesine bağlı olarak *Servet-i Fünûn* isimli haftalık, bir bilgi dergisinin, gazete eki olarak yayınlanması izni aldırdı. Bu haftalık ekin yazarı ve sorumlu müdürlüğünü üzerine aldı. İlk sayı 12 sayfalık bir dergi yavrusu idi. İlk yıllarda tercümeler dâhil bütün yazıları Ahmed İhsan Bey kaleme alıyordu. Tam bir ilim ve fen dergisi idi. Daha sonraki yıllarda, mecmuaya devamlı olarak yazı yazan kişiler katıldılar. Ahmed İhsan Bey, baskı tekniğini geliştirmek üzere Viyana ve Paris'e gitti. Fransa'dan klîşecî getirtti. Böylece Servet-i Fünûn, mükemmel bir baskı tekniği ve nefis resimlerle süslü bir ilim ve magazin dergisi oldu. Tıp, spor ve moda gibi eğlendirici konulara da yer veriliyordu. Sonraki yıllarda Mahmud Sâdık ve Dr. Besim Ömer (Paşa) devamlı olarak yazmaya başladılar. 1893'de kadroya Hâlid Ziyâ (Uşaklıgil) ve Recâî-zâde Mahmud Ekrem Bey de katıldı.

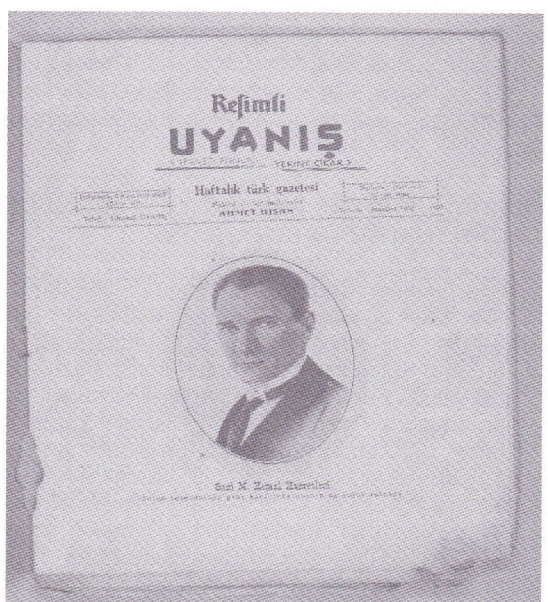
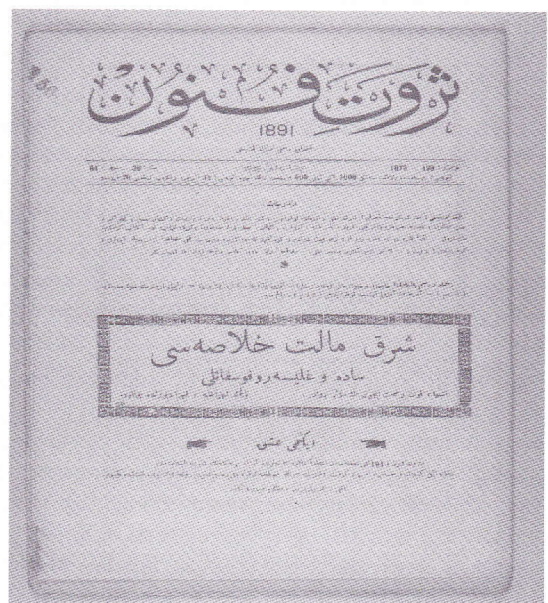
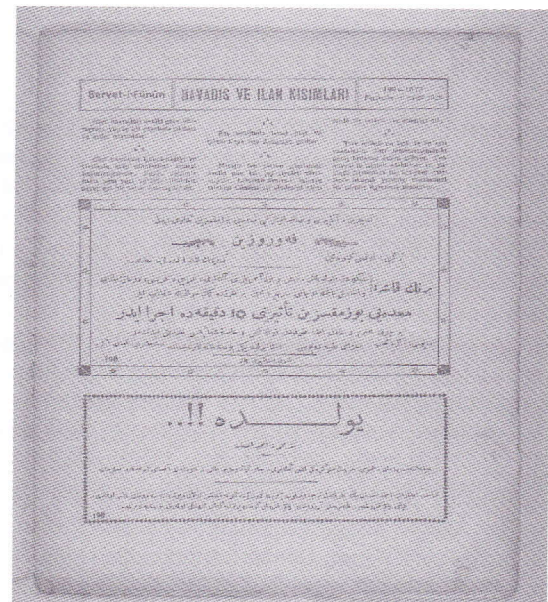
1890'lı yılların başında; Ahmed İhsan Bey'in Galatasaray Lisesi'nden hocası olan Recâîzâde Mahmud Ekrem Bey'in önderliğinde bir araya gelen yazarlar, *Edebiyat-ı Cedîde* topluluğunu oluşturmuşlardı. Edebiyat-ı Cedîde hareketi, Recâîzâde Mahmud Ekrem Bey ile Muallim Naci arasında 1895 senesinin sonlarında ortaya çıkan: "*Kafiye göz için mi, kulak için mi?*" tartışmasında, Recâîzâde Mahmud Ekrem Bey'in cevabî yazılarının Servet-i Fünûn'da yayımlanması ile Servet-i Fünûn, bir edebiyat dergisi hâline dönuştü.

Servet-i Fünûn Dergisi'nin ilk sayıları 25 X 35 Cm. ölçülerinde, 3 hamur kalınca kâğıda basılı kapak içerisinde, 3. hamur ince kâğıda basılı kapak dahil 28 sayfa hacimli idi. 9 Ekim 1911 târîhli nüshası 25 X 37 Cm. ölçülerinde ve 4 sayfa olarak, 10 Mayıs 1928 târîhli Fransızca nüshası, Genel 1656, Özel 182 numaralı olarak çıktı.

Sonraki tarihlerde; Ahmed Râsim, İsmâil Safâ ve üç Fransız yazar kadroya girdi. Tefvîk Fikret yazı işleri müdürü oldu. 7 Şubat 1896 târîhli 256. sayı, artık tam anlamı ile bir edebiyat dergisi olmuştu. *Servet-i Fünûn* adlı edebiyat topluluğu da böylece oluştu. Bu topluluk, edebiyatımızda yeni bir devir ve çığır açtı. 6 yıla yakın bir süre, bu kimliği ile yayınlandı. İlerleyen senelerde mecmuaya bir de siyasî kısım eklenerek yazar kadrosuna Faik Ali (Ozansoy), Mehmet Emin (Yurdakul), Nâbizâde Nâzım, Ali Nusret, Ahmet Şuayp gibi kalemlerin katılmasıyla Servet-i Fünûn Türk Edebiyatı sahasında geniş bir yankı buldu. Bazı anlaşmazlıklar sebebiyle Ali Ekrem Bolayır ve Tefvîk Fikret kadrodan ayrılmakla birlikte ve yayınlanan bazı yazılar sebebiyle dergi, belli sürelerle kapatıldı, kadrosunda önemli değişiklikler oldu ise de 1910 yılında kuruculardan Faik Âli (Ozansoy), dergiye yeniden edebî bir hüviyet kazandırdı. Bu şekli ile dergi, 1914 yılına kadar devam etti. Dergi, Ahmed İhsan'ın Avrupa'ya gitmesi sebebiyle kapandı. 1924 yılında tekrar yayınlanmaya başladı.

1928 senesinde ise, harf inkılabının yapılması ile 1681. sayısından itibaren derginin adı '*Servet-i Fünûn yerine neşrolunur*' notu ile '*Uyanış*' olarak değiştirildi. 26 X 35 Cm. ölçülerinde 24 sayfalık Uyanış Dergisi'nin 1. sayısı, genel sıralamada 1686 numaralı idi.

28 Mart 1940 târihinde, kuruluşunun 50. yılında derginin, 2275. sayısı yayınlandı. 27 Aralık 1942 tarihinde Ahmet İhsan Tokgöz vefât etti. Gençler, 25 Mayıs 1944 târihinde, 2461. ve sonuncu sayıyı yayınladılar. Böylece *Servet-i Fünûn* adı ile başlayıp *Uyanış* adı ile yoluna devam eden Türk basın târihinin en önemli ve uzun ömürlü dergisi, yayın dünyasından çekildi.

BİLGİLİK / SERVET-İ FÜNÜN TOPLULUĞU:

Servet-i Fünûn Dergisi'nde 1896-1901 yılları arasında kalem ürünleri yayınlanan yazarlar ve şairler, *Servet-i Fünûn Topluluğu* olarak anılır. *'Edebiyât-ı Cedîde / Yeni Edebiyat'* isimlendirmesi de kullanılmıştır.

Şöhretlerini Servet-i Fünûn öncesinde yapmış şâir ve edipler olarak; R.ecâizâde Ekrem, Samîpaşazâde Sezai, İsmail Safa dışında Servet-i Fünûn topluluğuna dâhil olanlar şunlardır: A- Roman ve Hikâye Yazarları: Hâlid Ziya (Uşaklıgil), Mehmed Rauf, Hüseyin Câhid (Yalçın), Ahmed Hikmet (Müftüoğlu), Safvetî Ziya. B- Şâirler: Tevfik Fikret, Cenap Şahâbeddîn, Hüseyin Sîyret (Özsever), Ali Ekrem (Bolayır), Aydın Nâdir, Ahmed Reşîd (Rey), Süleyman Nazîf, Süleyman Nesîb, Hüseyin Suâd (Yalçın), Celâl Sâhir (Erozan), Faik Âli (Ozansoy). C- Tenkîd ve Polemik Yazarları: Ahmed Şuayb, Tevfik Fikret, Cenâb Şahâbeddîn, Hâlid Ziya, Ali Ekrem, Ahmed Reşîd, Hüseyin Câhid, Mehmed Rauf. Ç- Tiyatro türünü, 1908'den sonra şahıs olarak deneyen Servet-i Fünûn yazarları: Hüseyin Suâd Yalçın, Mehmed Rauf, Cenab Şahâbeddîn, Hâlid Ziya Uşaklıgil, Faik Âli Ozansoy, Ali Ekrem Bolayır, Safvetî Ziya.

Roman ve hikâye türlerinde romantizmin tesirleri başlangıçta ağır basar. Sosyal temalara da yabancı kalmamışlardır. Ne var ki sosyal temaları, tabîi olarak kendi sosyal çevreleri ile sınırlı idi. İstanbul'u, İstanbul'un batılı hayat yaşayan çevrelerini, salon ve konaklarını, basın çevrelerini yazmışlardır. İstanbul dışındaki Türkiye'yi ve Türk insanların hayatını, geniş Türk sosyal realitesini bilmiyorlardı.

Servet-i Fünûn topluluğu, ağır bir Türkçe kullanıyor ve dilde sâdeleşmeye karşı çıkıyordu. Aristokrat bir edebiyat anlayışı hâkimdi. Ancak kendileri gibi aydınların anlayabileceği, ilgilenebileceği, kendi çevrelerinden ibâret bir san'at ve edebiyat anlayışları vardı. Bu görüş, onları edebiyatın vâsıtası ve malzemesi olan dilde de daha fazla bir yabancılığa sevk etti. Bu sebeple topluluk; Fransız hayranı ve taklitçisi, gayri millî ve kozmopolit olmakla, Türkçe'den uzaklaşmış bulunmakla, salon edebiyatı yapmak ve Türk şiirini anlaşılmaz hâle getirmekle suçlanmıştır.

Buna rağmen Servet-i Fünûn topluluğu, bir devre damgasını basmış, ismini vermiş ve târihe mâl olmuştur.

(Servet-i Fünûn Topluluğu hakkındaki bu yazı için Ötüken Yayınevi'nin yayımladığı Yeni Türk Ansiklopedisi'nden yararlanılmıştır.)

ADI, SERVET-İ FÜN'UN DERGİSİYLE ÖZDEŞLEŞEN AHMET İHSAN TOKGÖZ'ÜN BİYOGRAFİSİ:

1868 yılında Erzurum'da doğdu. Günümüzde, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi olarak anılan Mekteb-i Mülkiye-i Şahâne'yi bitirdi. Kısa bir müddet Hâriciye Nezâreti Tercüme Kalemî'nde çalıştıktan sonra gazeteciliğe başladı. 1891 yılında Servet-i Fünûn Dergisi'ni yayınladı. 1909 - 1917 yılları arasında Ticâret Mekteb-i Âlisi'nde öğretmenlik yaptı. 16 Mart 1920 târihinde İstanbul'un işgalinden sonra Değirmendere'de teşkilâtlanan direniş hareketine katıldı. Tâkibe uğrayınca Avrupa'ya kaçtı. Almanya ve Avusturya'da kurduğu Haber Ajansı ile Anadolu'daki gelişmeleri yabancı basına duyurdu. 1931'de Ordu milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girdi. Ölümüne kadar milletvekilliğini ve *Servet-i Fünun - Uyanış* adlı derginin yayınına devam ettirdi. Avrupa'da yaptığı gezinin intibalarını 1891 yılında,

Avrupa'da Neler Gördüm? adı ile kitaplaştırdı. Gazetecilik hâtıralarını 1930 ve 1931 yıllarında 2 cilt hâlinde yayınlanan *Matbuat Hâtıralarım* isimli kitapta topladı.

30 Aralık 1942 tarihinde Kocaeli'nin Değirmendere ilçesinde, 74 yaşında vefat etti.

OĞUZ ÇETİNOĞLU İLE MEHMET ŞADİ POLAT
TARAFINDAN HAZIRLANAN VE HENÜZ YAYINLANAMAYAN
TÜRK DERGİCİLİĞİNİN 160 YILI (1849-2009)
İSİMLİ KİTAPTAN ÖZETLENMİŞTİR.

**YOL
ANDAÇ**

Duvarın üzerinden sarkan dut ağacının dalları ne zaman beni çağırırsa, hayır diyemez, fırsatını bulduğumda da bahçe duvarına tırmanarak kendime nefis ziyafetler çekerdim. Yine de gözüm, hep bahçe içindeki siyah dutlara takılır kalırdı. Ulaşılmaz gibi duran o ağaçla aramdaki tek engel, belime bağlanacak ipile kuyuya sarkıtılmak korkusu olurdu ki hiç de önemsenmeyecek bir korku değildi.

Bir gün, yasağın o vazgeçilmez çağrısına uyarak arkadaşım Turan ile kendimizi, siyah dutların kucağında bulmuştuk. Kuşlar gibi daldan dala atlayarak, üstümüzün leke içinde kalmasına aldırmadan dutları atıştırmaya durmuştuk ki: Abdi amcanın titrek ama oldukça sert çıkan sesiyle donup kaldık. Yakalanmıştık. Bir eli başındaki takkesinde beklenen komutu verdi; "inin aşağı!" Arkadaşım telaşla: "şimdi yedik mi naneyi!" deyince, hırsımı ondan alırcasına; "ne nanesi ulan resmen ayvayı yedik!" demiş, yakalanmanın ezikliği içinde kendimizi onun karşısında bulmuştuk. Çatık kaşlarla verilen korkutucu ikinci komut gecikmedi: "Getirin bakalım kuyunun yanındaki ipi." deyince; korkudan ne yaptığını bilmeyen arkadaşım o yana isteksizce yöneldiğinde, ihanete uğramış gibi dişlerimi sıkarak; "sattın beni ulan" diyebilmişim. Beklenen tatlı sert azarlamalar, nasihatler sonunda önümüze konan bakır bir tabak içindeki dutları, yenilmişlik duyguları içinde atıştırarak bahçe kapısının dışına bırakılmıştık. Daha kuyudan kurtulmanın sevincini yaşamadan, dut lekeleriyle kirlenmiş elbiselerimizle, ikinci fırtınaya tutulmak üzere evlerimizden yolunu tutmuştuk.

Ertesi sene uzaktan akrabamız olan Hasan Kaba'nın oğlu, arkadaşım Hüseyin'in Akçakoca'daki evinde de karşıma çıktı dut ağacı. Üç katlı ahşap evin neredeyse çatısına kadar ulaşan ağacın üzerinde keyfimce dutları atıştırırken, kuyuya sarkıtılmak korkusu çok gerilerde kalmıştı.

Yazın ortalarına gelindiğinde o koca dut ağacının sanki yeni giyimlerini giymiş gibi başka bir görüntüye büründüğünü gördüğümde şaşırmıştım. Hemen her dalını sarmış sarmaşıklar sayesinde sanki üzüm ağacı olmuştu. Kalın kabuklu, kokusu ise nefis üzümlerin damağımda bıraktıkları tadı şimdilerde bile büyük bir hazla hatırlarım.

Liseye başladığım yıllarda okuduğum bir şiirdi bu güzel anıları bana hatırlatan...

Edebiyatta ciddi bir düşünceyi, şaka ve alay perdesine sararak anlatan Yunus Emre'nin 13 beyitlik Şathiye'sinin ilk beyti şöyle diyordu: "**Çıktım erik dalına anda yedim üzümü/ Bostan ıssı kakıdı, der ne yersin kozumu**". Okuduğumda; su üstündeki yüzen mantar gibi mânâ derinliğine inmeden: "O'da bir şey mi? ben de dut ağacında üzüm yedim hatta ayvayı bile yedim" demiş olmanın hafifliğinde gülümsemişim.

Daha sonraki yıllarda Yunus Emre'yi okuyup derinlemesine incelemeye çalıştıkça, mantar gibi değil de sünger gibi olmaya gayret etmiş, kendimce onu anlamaklağa durmuştum. "**Cümle yerinde hakk hazır, göz gerektir**

göresi” diyen Yunus; İslam Tarihinin en büyük bilgelerinden olup yaşadığı ve yaşattığı inanç sistemi: Kuran'ın özüne ulaşarak, tek gerçeğin (Allah) sırlarını keşfetme ilmi olan tasavvuf ve vahdet-i vücuttur. Evrende var saydığımız bütün varlıklar, onun varlığının değişik suretlerde tecellileri olup, kendi başlarına varlıkları yoktur'u, yani çokluk, tek'in yansımasıdır'ı işlemiştir. Bu izaha Vahdet-i Vücut dendiğini öğrendiğimde yaşama karşı bakışlarımda bir şeylerin değiştiğini hissetmeye başlamıştım.

Arapça ve Farsçanın zemheri rüzgârları gibi estiği ortamda, kır çiçekleri gibi Anadolu Türkçesiyle söyleşen Yunus'u gerçek halk ozanını, hak aşığını, ne kadar tanıyabilir, hissedebildim bilemiyorum ama çalışıyordum. Nasıl ki herkesin bir Yunus'u varsa benim de bir Yunus'um olmuştur.

1240-(41) de doğduğunda O'na “yol uzun” denilmişti. Hem de çetin. O da yürüdü, ilahi düzenin yolunda hep tek başına. 82 yıllık dünya hayatında cahillerden uzak kalmayı, irfana yaklaşmayı büyük bir samimiyetle dile getirmiş: **“Kimde bir zerre aşk varsa Allah varlığı ondadır”** diyerek insanlardan daha çok, insanın içindeki insanlığa seslenmiştir.

Saf Türkçesiyle geleceğe ışık olmuş, aşk dili olmuş, Allah sevgisini, aşk ve güzel ahlak ile ilgili düşüncesini, her türlü batıl inanca karşı gelerek, yaşadığı Anadolu topraklarında kendine has ermişliğinde yoğunurup ayrı bir nefes olmuştur. Yalnız halk ve tekke şiirini değil, divan şiirini de etkilemiştir.

Kendinden sonra gelen klasik edebiyatçıların bazıları tarafından pek kabul görmemiş, hafife alınmış olmanın hafifliğini Yunus'un şiirleri pek hissetmemiş olacak ki gelecekteki anlaşılabilirliğe cevap niteliğinde, ilhamını Allah'tan aldığı bir beyitinde şöyle der: **“Ne elif okudum ne cim / Varlıktandır kalecim / Bilmeye yüzbin müneccim / Bu söz bana kandan gelir.”** diyerek geleceğe bir nefes göndermiştir.

Yunus sadece yaşadığı devrin değil, çağımız ve gelecek yüzyılların ışık kaynağıdır. O'nu okudukça, Allah ve bütün yaratılmışları içine alan sonsuz sevgisinden kaynaklanan fikirleri, dünya üzerinde insanlık var oldukça değerini koruyacağına inancım daha çok artıyordu. İman, ibadet ve aşkın hüküm sürdüğü mânâ aleminde gidilen yoldu. Farsça yazılmış mesnevisini kefenin bir ucuna koyan, çağdaşı Mevlana'ya, kefenin diğer ucuna koyduğu divanı ile Risaletü'n Nushuye'si ile gönüllerde yürüyen arabanın aksak kalmasına fırsat vermeden, insanlığın o yönde önünü birlikte aydınlatmışlardır.

Yazılmış yüzlerce mevlût arasında Süleyman Çelebi'nin eseri nasıl ki canlı kalmış zamanımıza ulaşmışsa, Yunus'un Risaletü'n Nushuye'si, bir nasihatname olmasına rağmen insanın içindeki mücadelesini anlatan en önemli eseri olarak zamanımıza kadar değerini kaybetmemiştir.

Bu eser hakkında, birkaç satırbaşı da olsa yazmak gerekirse: Didaktik ve manzum bir eserdir. Mesnevi nazım şekliyle ve aruz vezniyle yazılmıştır. 7 bölümde incelenebilir. 13 bölümlük girişinde: İnsanın ateş, su, toprak ve yelden yaratıldığını, sonra bedene can verildiğini anlatır. Biraz daha açarsak. Toprak sabır, iyi huy, Tanrı'ya güvenmek, iyilik etmek, şeref ve izzetini korumak demektir. Su ile temizlik, cömertlik, iyilik severlik; yel ile yalancılık, gösteriş, acelecilik, nefse uyuculuk. Ateş ile de şehvet, aç gözlülük ve kıskançlık gibi özelliklerin insana verildiğinden bahseder. 2. bölüm: Aklın tarifi nesir halinde yazılmış, akıl ve bilgi anlatılmıştır. Geçim ve ahiret hakkında bilgi verilir. 3. bölüm: Burada ruh, insandaki rahmani varlığı, nefis ile şeytani varlığı sembolize eder. 4. bölüm: Kanaatin özelliklerini, faydalarını, insanın dünya ve ahiretteki görevlerini bildirir. 5. bölüm: Öfkeyi işler, öfkenin kötülüklerini ve bunlardan kurtulmanın yollarını anlatır. 6. bölüm: Kısırcağı, başkalarını çekememenin kötülüğünü ve bundan korunmanın faziletlerinden bahseder. 7. bölüm: Aklın nitelikleri, fazileti, akla uymanın yolları, insan için değeri açıklanır.

İnsanlık değerini yazdığı için ölmezlik hırkasını giyen Yunus'un aydınlatığı yol tam da günümüz insanının yolunu kaybetmişliğine bir çaredir. Yunus, daldığımız bu madde aleminde gönül darlığı sıkıntısından kurtulamayanlara der ki; **“Kemdürür yoksulluktan nicelerin varlığı / Bunca varlık var iken gitmez gönül darlığı.”**

Gönül darlığı, sıkıntı ve çaresizliğin tek kurtuluş kaynağının sevgi olduğunu belirtir. Onun için Yunus'un kalıbı yoktur, diye düşüncümün temeli, kendini ilahi aşka teslim ettiğindendir. Yine de çıktığı bu yolda şeriatı yani Kuran yoluna bağlı Sünni bir Müslüman olarak yaşamıştır. Tapduk Emre'nin tarikatına bağlı uzun bir müddet yaşasa da, tarikat ve şeriat ayırımına karşı olduğu da bir gerçektir. Onları vasıta kabul eder, gayenin hakikate ulaşmak olduğunu bilir. **“Marifet Hakk'a varmadır”** der. Dünyayı ölene kadar gurbet sayan Yunus için ölüm, aslına dönmedir. **“Burada iken ölmek gerek / Varıp anda ölmez ola”** deyişinden de anlaşılır felsefesi. Yaşam boyunca iki cihan arası hep bir adım olmuştur onun için.

Bütün şiirlerinde ya doğrudan, ya da dolaylı olarak ilahi aşkı anlatması; **“Kim neyi severse hep onu söyler”** demesi boşuna değildir. Allah aşkına talip olduğundan, benliğini de terk eden Yunus: Yusuf ile Zeliha, Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin gibi sevmenin ibret vesilesi olduğunu bildiği halde sadece bir şiirinde onlar gibi aşkı şekillendirmiş bir güzeli tasvir ederek: **“Kerem et bir beri bak nikabı yüzden bırak / Ayın ondördümüsün balk ürür yüz'ü yanak”** diyerek duygusallığını ortaya çıkartmıştır. Diğer bütün şiirlerinde ise **“Kendine bağlandığımız her varlık bizi Allah'tan uzaklaştırır”** diyecek kadar onun yolundan bir daha asla sapmaz. Sevgili şekilde değil, manadadır artık onun için.

Onu okurken mânâ derinliğine gücümce daldığımda sevgi anlayışını daha iyi anlamaya başladığımı gördüm. Onun eserlerinin kebicesi (kitap kurdu) olduğumda: Fikirlerini, sevgisini, aşkını, her varlığın Allah'ın bir tecellisi olduğunu idrak ediyor rahat nefes alabiliyordum. Yalnız yürüdüğü o çetin yolun tesirinde kalarak yazdığım bir dörtlüğü paylaşmak isterim:

Düğünlenirken uzun yolların ufuklarda ucu
Bu gün de gelmedi hasretle beklediğim yolcu
Gün bitti artık derken mevsimler devriliş gitmede
Kaderine razıyken gölgem seninleym demekte

Yunus'u anlamaklağa durduğumdan bu yana geçen zaman içinde Ahmet Kabaklı'nın 'Şiir İncelemeleri' adlı kitabından Malatyalı Niyazi-i Mısıri'nin Yunus'un Şathiyesi'nin açıklamasını okuduğumda, yapılan izahı bir türlü yerine oturtamamanın sıkıntısını yaşadım. Şathiye'nin ilk beyti olan:

**Çıktım erik dalına anda yedim üzümü
Bostan ıssı kaidi, der ne yersin kozumu**

Açıklamasında : “Erik sırf dışı yenildiği için (içinde kocaman çekirdeği vardır) Şeriat'ı yani zahiri, dış bilgiyi kastettiğini söyler. Üzümlü; batini, iç bilgiyi tarikat'a benzetir. Ceviz ise hakikate misaldir” der. Burada anlatılan: “Bir insan şeriatinden giderek tarikata veya tarikattan yürüyerek marifete ve hakikate ulaşamaz”. Şu halde erik dalına çıkıp, üzüm yemeye kalkışmak gülünç olmak demektir. Mürşid-i Kamil; “Sen üzüm ve erik yemeye ehliyetli olduğun halde ne hakla kozumu yersin” diye onu azarlar.

İlk okuduğumda beni sadece güldüren bu beyti, niyetim destursuz bağa girmek olmasa da haddimce anladığımı yazmak isteği uyandı.

Burada bahsedilen eriğin, şeriat denilen Kuran yoluna benzetilmesi; çekirdeğin bu yorumda ne manaya geldiği yeteri kadar anlaşılmamış olması ilk zorlama olarak karşımdaydı. Erikten maksat, o zamanlar ham olan Yunus'un yaşamı tanımak için çıktığı yol olma ihtimali daha anlaşılır olmaya müsaitti. Zaman içinde yürüdüğü bu yolda 'piştim' ifadesi gibi, o yolda giderek: Allah'ın her şeyde var olduğunu

görüp, üzüm gibi tatlanarak yani yaşamın gayesi olan Temkin ve Fenafillah makamına ulaşmasını anlatır.

Hazmı zor olan özümün çekirdekleri ise: Bilgelikten uzak sığ insanlara misal olsa gerektir.

İkinci mısradaki: Burada Niyazi-i Misri, bostanı mürşid-i kamil gibi görerek 'ıssı' yani bostanın sahibini konuşturarak ona çıkış yaptırır, "ne yersin kozumu" diye yorumunu belirtir.

Edebiyatta bostan ise mecaz manada işe yaramaz, görüldüğü gibi olmayan, aciz ve beceriksiz güçsüz kimse olarak geçer. İssı ise 'sahibi' gibi algılandığı halde aynı zamanda sıcak, sıcaklık-hararet manasında da kullanılır. Bu durumda bostan, yani güçsüz kişi hararetle (kızgınlıkla) kendinden başka doğru olmadığına inanarak "ne yersin kozumu" der diye de yorumlanabilir.

İki ayrı manaya da gelen bu yorumu okuyucuya bırakmakta fayda var. Lâkin Yunus'un Şathiye'sinin tamamında bostan gibi kişilerin yerilmesi işlendiğinden: Şathiye'nin bütünlüğü adına ikinci ifadenin daha uygun olduğunu düşünüyorum.

2. beyit:

**Kerpiç koydum kazana poyraz ile kaynattım
Nedir? Deyip sorana bandım verdim özünü**

Yunus burada kerpiçten bahsederek bostan gibilerinin karmaşa fikirlerini, ham duygu ve düşüncelerini belirtir. Bu fikirler yavan ve yenilir gibi değildirler. Beslendiği kaynaklar ise poyraz gibi soğuk, pişirici ve olgunlaştırıcı değildir. Bostan dediğimiz cahil kişi bu olumsuz düşüncelerini "nedir bu?" diye soranlara sanki Allah aşkı ile yoğrulmuş, sevgi ve aşk ile tatlandırılmış gibi sunmaya kalkar. Yunus'un güzel bir taşlaması daha...

3. beyit:

**İplik verdim çulhaya, sarıp yumak etmemiş
Becit becit ısmarlar: Gelsin alsın bezini**

Olgunlaşması için, kâmil zannedilen eline düşen kişi, fikrî gelişmesi şöyle dursun, çözülmez iplik yumağı gibi karmaşa içinde kalır. Gerçeği bulamayanın durumuna düşer. Bilgisiz bilge ise, yaptığından bîhaber eseriyle öğünür. İlmini tamam ettiğini, kemale erdiğini zanneder.

4. beyit:

**Bir serçenin kanadın, kırk kağınyı yüklettim
Çifti dahi çekemedi, şöyle kaldı kazını.**

Burada serçe kanadı manevi değerlerin, cevherin sembolü olan Allah kelâmıdır. Yükselişi temsil eder. Zıddı olan kağınyı yani sürünen ama sesi gıcırtılı çıkan ehliyetsiz kişilerdir. Yani yine karşımızda bostan vardır. Bu gibiler gerçek cevheri, bilgiyi hiçbir zaman taşıyamazlar.

5. beyit:

**Bir sinek bir kartalı salladı vurdu yere
Yalan değil gerçektir, ben de gördüm tozunu**

Yüreğinde cevher taşıyan, olgunluğa erişmiş, manevi değerlerin doruğunda olanların imanı sayesinde, gücü, sadece mevki ve parada arayan kişinin, gönül zenginliği karşısında kaçınılmaz yenilgisinden bahseder. Toz ise yaşayıp da gördüklerimizin gözümüzün önünden uçuşmalarının kanıtı gibidir.

6. beyit:

**Bir küt ile güreştim, elsiz ayağım aldı
Yıkıp bastıramadım, göyündürdü özümü**

Bu beyitte Yunus, nefis mücadelesinde bazen yenildiğini büyük bir açıklıkla ifade eder. Hırslarımızla beslediğimiz nefsimizi yenemediğimiz zaman, bizi yerden yere vuracağını, zor durumda kalacağımızı belirtir.

7. beyit:

**Kaf dağından bir taşı şöyle attılar bana
Öyleyik yola düştü, boza yazdı yüzümü**

Yunus, bazen yüksekten bakan kendini bilmez, anlayışsız kişilerin alaylarına muhatap olduğunu, onların yaptıklarının kendine ulaşmadığını, zulümlerini karşılamayı bildiğini, onlara gerçeği asla açmadığını ifade eder.

8. beyit

**Balık kavağa çıkmış, zift turşusun yemeğe
Leylek koduk doğurmuş, baka şunun sözünü**

Riyakar, cahil, inançsız kişiler kendilerini deryada zannedip gösteriş içinde yaşarken cehaletlerini sergilerler. Kendilerini bilge zannedip basit şeyler söyleyerek gülünç duruma düşerler. Yunus ise bunların zavallılığını seyreder, leyleğin eşek doğurması gibi saçma sözlerin bir değeri olmadığını belirtir.

9. beyit

**Yunus bir söz söylemiş hiçbir söze benzemez
Münafıklar elinden örter mana yüzünü**

Cennetten bile vazgeçmiş: "Bana seni gerek seni" diyebilen, eşsiz, deruni disiplin içinde yaşayan Yunus'un üzerine söz çıkmamıştır. Münafıkların bu derin manâ karşısında anlayışsızlıklarını görerek kendini onlara asla anlatma ihtiyacı duymaz.

Açıklamalarını kısa geçiştirdiğim bu beyitlerde eksikliğim olsa olsa sayfaların azlığından ziyade gücümün yetmezliğindendir, demeyi borç bilirim. Peki!.. Ne anlamıştım bunca okuduklarımdan diye kendime sorduğumda özetlersem: Bir üçlemeden bahsetmem gerekir.

1) **Telvin:** Kelime manasında insanın çeşitli hallerini anlatan bir kelimedir. Yani hepimiz gibi diyebiliriz.

2) **Temkin:** Allah'a dönen aşkın ifadesidir.

3) **Fenafillah:** Allah'ta yok olmadır. Yunus bütün bu halleri yaşamış nadir ermişlerdendir.

**Kuru idik yaş olduk, ayağ idik baş olduk
Uçtuk Elhamdülillah!**

Dirfilli pınar idik, irkildik ırmağ olduk

Aktık denize daldık

Taştık Elhamdülillah!

Yaşamı boyunca sayısı belirsiz merdivenlerin basamaklarında tek başına yükselen Yunus, 82 yaşında yaşadığı hayalhanesinden sessizce yükseldi. Mezar bahsine girmeyeceğim. Bence ölene mezar gerek, ya hiç ölmeyince kişi...

Çiftçilikle uğraşan bir köy çocuğunun nasıl veli mertebesine yükseldiğini, yarattığı ideal insan tipi olan içe dönük, asıl hakikati ve kudreti içinde taşıyan, Allah'a ulaşmayı başlıca gaye bilen, madde ve mekâna değer vermeyen, diğer bütün insanları dost kabul eden bir varlığa dönüşmesi ibret vesilesidir. Yunus'u Yunus yapan içinde yetiştirdiği Türk toplumu olduğuna inancım tamdır.

Geride kalanların, o ümmiydi, o okumuştur, marazi bir aşk peşindeydi sözlerine aldırmadan, Hakk'a yürürken dünyada gönülleri birleştirmeye gelendir derim.

Onun şiirinin geleneği kendisi ile başlar ve biter. Gerek dil ve üslup ve gerekse muhteva bakımından kendi eseri içinde olgunlaşır, ne varsa her şeyi söyler ve bitirir.

700 yıl önce çareyi söyleyen Yunus, insanı sefaletten, yalnızlıktan, ümitsizlikten, sıkıntıdan kurtaracak ebedi çare sevgidir demişti. Ah!.. Yunus'un: "Ağ elime benden de dökülen sendendir." diyebilmeyi ne çok isterdim.

Sevgisiz bir alemde hissettiklerimiz belki doğru olabilirdi ama yaptıklarımızla yaşayacaktık, onlardan sorumluyduk. Onun yolunda yürümesek de, ya da ne kadar yürüyebilirdik diye sorduğumda:

Nefesimiz yetmez ummana dalmaya

Yunusça şöyleşip, Yunusça kalmaya

diyeceğim...

YUNUS AŞIK KAZANOĞLU

Ey Türkmen ozanı, sevgi dermişsin
Özde seni bulduk, seni tanıdık
Mürşidin hasında pişmiş ermişsin
Közde seni bulduk, seni tanıdık.

Allah aşkı ile akan yaş idin
Hikmet deryasında daim hoş idin
Yıllarca sırtında odun taşıydın
Düzde seni bulduk, seni tanıdık.

Dergah eşğine başını koyan
Kelam-ı Kadim'e harfiyen uyan
Yaratılanlara hoşgörü duyan
Sözde seni bulduk, seni tanıdık.

Teslimiyet ile buldun özleri
Sırken, şiir ettin, özlü sözleri
Beni bende gören mümin gözleri
Gözde seni bulduk, seni tanıdık.

Cihad-ı ekberdir, nefisle savaş
Yalnız bırakmadın, oldun arkadaş
Hakikat yolunda biz yavaş yavaş
İzde seni bulduk, seni tanıdık.

Kazanoğlu, ayılmanı istedin
Üç gün sonra duyulmanı istedin
Soğuk suyla yuyulmanı istedin
Biz de beni bulduk, seni tanıdık.

EDİRNE'YE EDİRNE'DEN BAKMAK ALİ DEMİREL

Ülkemizde öyle şehirler vardır ki tarihle iç içe geçmiş durumdadır. Edirne de böylesi şehirlerimizin başta gelenlerinden. 2009 Temmuz ayının ortalarında, yaklaşık bir hafta süre ile Edirne'deydim. Meriç, Arda ve Tunca nehirlerinin bereketlendirdiği bu verimli Balkan topraklarının doğa güzelliği de anlatılmaya değer. Ama ben şimdilik bazı önemli tarihi yerlerinden bahsetmek istiyorum. Gezip görebildiğim yerlerden söz edeceğim. Doğrusu umduğumdan çok fazla şey gördüm ve çok etkilendim. Şimdi sizlere, nereleri gördüğümü ve neler hissettiğimi kısaca yazmak istiyorum.

1) ESKİ CAMİ: Bu görkemli yapı, Osmanlı atalarımızın Balkan Türkiye'sindeki ilk tamgasıdır. Daha öncesi de var, **TRKY** tamgası... (Balkanlardaki binlerce yıl önceye ait olan 'TRKY' tamgaları 'Trakya' değildir; Trakya diye bir yer hiç olmamıştır, Traklar diye bir kavim de hiçbir tarihte var olmamıştır. TRKY tamgaları; binlerce yıl önce oralara yerleşen Kıpçak atalarımızın kurduğu devletin adıdır yani TÜRKİYE dir.) Balkanlarda Osmanlılar tarafından Türk törelerine göre yönetim kurulmaya başlanınca halk çok memnun olmuş ve Osmanlı tabiyetinde olmayı gönüllü olarak istemişlerdir. (onlar zaten Kıpçak Türkleridir, her ne kadar pek çoğu Hristiyanlaştırılmış olsalar da) Bu durumdan çok rahatsız olan Papalık hemen faaliyete geçer. Hemen bir haçlı ordusu tertip edilir. Ordunun baş komutanlığına Macar kırıralı geçer. Diğer krallar da onun yardımcısı durumundadırlar. Bütün bu hazırlıklar, olabildiğince gizlilik içinde yapılır. Türkler Edirne'yi 1362 de fethetmişlerdi. Hemen iki yıl sonra 1364 de tertiplenen 60 bin kişilik bu haçlı ordusu Edirne'ye doğru harekete geçer. Haçlıların tasarladıkları düzen çok akıllıcadır. Padişah ve Türk ordusu Bursa'dadır, oradan gelecek, Çanakkale boğazını geçecek ve düşmana karşı koyacak! Onlar gelinceye kadar bütün Balkanlar haçlıların eline geçmiş

olacak ve haçlılar, Osmanlı ordusunu deniz kıyısında bekliyor olacaktı. Yani Türklerin o zamanki Balkanları fethederek oralara yerleşme ülküsü yok edilecekti. Ama onların hiç hesaba katmadıkları veya çok da umursamadıkları 10 bin kişilik Türk akıncıları Balkanlardaydı. Başlarında Hacı İlbey komutan vardı. Hacı İlbey'e, düşmanı oyala diye haber yollanmıştı. Ama o bir gözetleme sırasında düşmanın Edirne yakınlarında (Sirpsındığı) konakladığını ve şimdiden zaferlerini kutladıklarını gördü. Başarısız olduğu taktirde idam edilmeyi dahi göze alan Hacı İlbey; askeri dehasını kullanarak bir baskın savaşı tasarısı hazırladı. Buna göre; üç yönden, aynı anda ani bir baskın yapılacak, dördüncü yön ise Meriç Irmağı ile kapalıydı... 10 bin kişilik Türk akıncıları, haçlı ordusunu perişan etti... Haçlıların bu hareketi, başkentini Bursa değil Edirne olması gereğini ortaya koymuştur. İşte böyle bir ortamda ve zamanda; Konya'dan Mimar Hacı Alaaddin ve kalfası Ömer İbn İbrahim, Türk İslam tamgasının Balkanlara vurulması için görevlendirilmiştir. 1403 yılında inşaatına başlanan cami 1414 yılında bitirilmiştir. O günün koşullarında çok çabuk yapılmıştır; bunu daha iyi anlamak için o görkemli ve devasa yapıyı görmek gerek. Caminin muhteşem yapısı görüldüğünde; atalarımızın, baskın ve savaşlar yaparak ülkeler fetheden fatihler olmaktan, çok daha fazlası oldukları anlaşılmaktadır. Günümüzde Eski Cami diye adlandırılan bu görkemli yapı, Türk İslam uygarlığının Balkanlardaki ilk ve önemli bir tamgasıdır-tapusudur.

2) Şimdi gelelim gördüğüm yerlerden bir diğerine; **BÂYEZİD KÜLLİYESİ**: Fatih Sultan Mehmet Han'ın oğlu, 8 nci Osmanlı Padişahı II Bâyezid tarafından 23 Nisan 1484 tarihinde temeli atılmış ve yapılar topluluğunun tamamı 4 yıl gibi kısa bir süre içinde tamamlanmıştır. Külliye'nin ana bölümleri:

- Cami
- Medrese-i Etibba (tıp fakültesi)
- Darüşşifa (Hastane)
- Tâbhane (misafirhane)
- İmaret (fakirlere yemek verilen bölüm)
- Ayrıca; çifte hamam, değirmen, köprü ve su dolapları (Tunca nehrinden su alan) gibi yardımcı bölümlerden oluşmaktadır.

Yukarıdaki bölümlerin hepsini burada yazmam olası değil. Ancak iki bölümden kısaca bahsetmek istiyorum:

Medrese-i Etibba: Günümüzde Tıp fakültesine karşılık gelen bu bölüm; o günün koşullarında, çağının ötesinde bir sağlık eğitim merkezi. Öğrencilerin kaldığı odalar, dersane, kütüphane, müderrislerin kaldığı yerler gibi bölümleri var. Her bölümde; o günün giyim kuşamları ve kullanılan alet edevat ile kitap ve rahleler sergilenmekte. Ayrıca her bölümde, bölüm ile ilgili kişilerin mankenleri yapılarak, o zamanki ortam canlandırılmış. Bu düzenleme yüksek öğretim kurumlarınca başarılı bir şekilde yapılmış ki Avrupa'dan müzecilik ödülü verilmiş. Tıp fakültesi geleneğinin ta Orta Asya'dan beri süregeldiği düşünüldüğünde, Türk uygarlığının yer yüzündeki değeri daha iyi anlaşılmaktadır.

Darüşşifa: Şimdi sıkı durun! O çağda; ağrıların tedavisi, yaraların tedavisi, kırık çıkıkların tedavisi gibi sağlık hizmetlerinin yanı sıra akıl sağlığı bozulanların (deli, şizofreni, epilepsi, bunalım, kişilik bozuklukları gibi) tedavi edildiği bölümü görmek gerekir. Hastane kısmının bölümleri: Hastaların kaldığı odalar, bakıcı odaları, hekim odaları, hasta muayene odası, ziyaretçi odası, ilaç hazırlama (laboratuvar) yeri, ilaç odası (eczane) gibi bölümlerin olduğu bu hastane kısmının en ilginç kısmı ise müzisyenler kısmıdır. Oldukça büyük bir kubbenin olduğu bir bölümün tam ortasında, mermerden yapılmış bir su fıskiyesi hâlâ sakın sakın su çıkarmakta; yukarıdan çıkan su aşağıya, havuza dökülürken çok özel bir şırlı duyulmakta. Hele bir de yukarıdaki koca kubbenin akustik özellikte yapıldığı hesaba katılınca o suyun hayat fısıldayan sesini siz tahayyül edin. İşte tam burada, o koca kubbenin altında bir buhurdanlıktan şifalı ve de doğal kokuların yayıldığını düşünün! Bitti mi? Hayır. O kubbenin

altında ve hemen yan tarafta müzisyenler bölümü var. Burada on tane sanatçının (3 adet hanende, 1 neyzen, 1 kemancı, 1 mûsikarcı, 1 santurcu, 1 çengi, 1 çeng santurcu ve 1 utçu) birer mankeni yapılmış, her birinin elinde çalgısı. Bu sanatçılar o çağda haftada üç gün orada görev yapıyorlarmış. Halen canlı olan ise, ben orayı gezerken bir üniversite öğrencisi ney çalmaktaydı! Bu üç şey; su sesi, güzel kokular ve müzik ne için biliyor musunuz? Çeşitli hastalıklara yakalananlar ile akıl sağlığı ve beyinlerinde bozukluk olan hastaların tedavisinde ilaçların yanı sıra tedavi edici ve destekleyici olarak kullanılmışlar! Ve, günümüzde dahi bu yöntemlerin gerçekten tedavi edici oldukları bilimce kabul edilmektedir. Bu yazdıklarım çok mu önemli? Şunu bir düşünün: Bu darüşşifa'nın tam kapasite hizmet verdiği yıllarda Avrupa'da; akıl hastaları şöyle (sözde) tedavi edilirdi: Hasta, içine şeytan girmiş çıkarmak lazım denilerek olmadık işkencelere tabii tutulurdu. Eğer hasta o işkencelerden ölmemiş ise, görülürdü ki şeytan çıkmadı! Bu defa bir yığın odunun üstündeki bir direğe bağlanan hasta diri diri yakılırdı! Atalarımızın öylesi karanlık bir çağda bile nasıl bir uygarlık örneği sergilediğini bilmem anlayabildiniz mi?.. Bu arada şunu da hemen belirtmeliyim: Bâyezîd Külliyesi'ni genelde yabancılar ziyaret ediyorlar, notlar alıyorlar, bir de külliye'nin satış yerinden bol bol cd alıyorlar. Ne cd si mi? Şu makamları içeren cd ler:

- Rast makamı ; epilepsi ve felç hastaları için.
- Irak " ; bungunluk, sıkıntı ve çarpıntı için.
- İsfahan " ; zihin açmak, zeka artırmak, anı hatırlama için
- Buselik " ; Sırt bel ve kulunç ağrıların tedavisinde
- Rehai " ; Baş ağrısı ve hafakana karşı
- Büzürük " ; Zihin temizleme ve ateşli hastalar için.
- Zengüle " ; Kalp hastalıkları için.
- Hicaz " ; İdrar yollarının tedavisinde ve cinsel gücü artırmak için.
- Uşşak " ; Karaciğer, mide ve kalp hastalıklarının tedavisinde kullanılmıştır.

O anda benim tespit ettiklerim bunlar...

3) SELİMİYE CAMİİ: Edirne'ye gidilir de Selimiye görülmez mi? Elbette görülür. Pekiyi Selimiye Camii anlatılabilir mi? Görmek başka! Görerek bile anlatılsa görmeyenler için yeterli olmaz. Dolayısıyla ben Selimiye Camii'ni anlatmayacağım, tam olarak anlatmaya bilgim yetmez, gördüklerimi anlatmaya bu sayfalar yetmez. Ama nasıl bir şey olduğunu anlamamız için şunu yazmalıyım: "**Çıraklığımı İstanbul'daki Şehzade Camii'nde yaptım. Kalfalığımı da Süleymaniye Camii'nde tamamladım. Fakat bütün gücümü bu Sultan Selim Han Camii'nde sarf edip ustalığımı ayân beyân ettim.**" Mimar Sinan... Başka söze gerek var mı?.. Bulgaristan sınırına gittim, tam sınırdan baktım, Selimiye o muhteşem görünüşüyle karşımda. Sonra Yunanistan sınırına gittim, oradan baktığımda da da Selimiye bütün haşmetiyle karşımdaydı! Ben oralardan baktığımda çok şeyler hissettim, eminim ki Bulgarlar ve Yunanlılar da kendilerince çok şey hissetmekte!.. Yapımına 1568 yılında başlanan camii 1574 yılında bitirilmiş, 14 Mart 1575 de ise ibadete açılmış. Eski Camii; tamga için düzenlenmiş görkemli bir şekil verilmiş koca bir elmas ise; Selimiye Camii, ince ince işlenmiş muhteşem bir mücevher... Daha ne diyeyim.

4) ŞÜKRÜ PAŞA MÜZESİ: Edirne'de mutlaka gezilmesi gereken yerlerden birisi de Şükrü Paşa Kışlası ve Müzesi. Şükrü Paşa; çok iyi askeri eğitim almış, imparatorluğun pek çok yerinde (yurt dışı dahil) görev yapmış seçkin bir Türk subayıdır. Onun hayatındaki başarıları burada yazmam (sayfa bakımından) mümkün değil ama Osmanlı İmparatorluğunun son zamanlarında, askeri dehaların içinde en baş sıralarda yer alan bir paşadır... Devlet çok zor durumdadır. Balkan halkları (Yunan, Bulgar, Sırp vb) birlikte harekete geçmişlerdir. Şükrü Paşa'ya Edirne'yi 40 gün müdafaa etme emri verilir. O, 155 gün düşmanı Edirne'ye sokmaz... Savaş zamanında, Edirne'nin hemen yakınındaki

bir tepenin içi oyularak orası bir yeraltı karargahı haline getirilmiş. Şimdi ise müze olarak hizmet veren bu yeraltı karargahında; askerlerin barındığı yerler, yemek yedikleri, tüfek temizledikleri yerler, top mermilerinin muhafaza edildiği yerler, komuta odası vb. hepsi bu tepenin içinde. Dışarıdan hiçbir şey görünmüyor. O günün koşullarını anlamak, Şükrü Paşa ve askerlerinin nasıl birer kahraman olduklarını kavramak için orayı görmek gerek... Ha sırası gelmişken; benim dedem **Kütük Ali** de, (benim ve torunumun adını aldığı) Balkan Savaşında, bu topraklarda şehit olmuştur.

O günlerin siyasi koşullarını az çok tarih okuyan bilir ama ekonomik koşullarını çok az kişi bilir. Bu durumu anlamak için Şükrü Paşa Kışlası'ndaki yemek listesinin bir kısmının ve bir yüzbaşının notunu aşağıya yazdım.

15 Haziran 1917

Sabah : Üzüm hoşafı
Akşam : Yağlı buğday çorbası
Ekmek : Tam

26 Haziran 1917

Sabah : YOK
Akşam : Üzüm hoşafı
Ekmek : Tam

18 Temmuz 1917

Sabah : Üzüm hoşafı
Akşam : YOK
Ekmek : Yarım

08 Ağustos 1917

Sabah : Yarım ekmek
Akşam : Şekersiz üzüm hoşafı

NOT: Temmuz ayından itibaren ordu emriyle ekmek 500 grama indirilmiştir. Çünkü yeterli kadar un kalmamıştır.

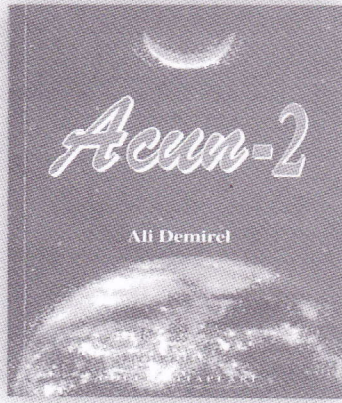
İMZA

Yzb. Selahaddin

Üç kıtaya hükmeden koca imparatorluk, baş kentine çok yakın bir yerdeki askerlerine ekmek dahi veremez duruma nasıl düştü!? Nasıl düşürüldü!?! Artık mantıklı, akıllı ve vefalı olmalıyız. Türk milleti olarak kendimize gelmeli, akıllı selimle düşünmeliyiz. Osmanlı İmparatorluğunun son padişahlardan bazıları ve yöneticiler, beceriksiz ve basiretsiz olmuşlardır. Tabii ki bunların içinden II Abdülhamit Han'ı ayrı tutmak gerekir. O uyanmıştı, yapabileceklerini; devleti içten ve dıştan kanser gibi saran düşmanların olduğu bir ortamda yapmaya çalıştı. Çok çaba sarf etti, böylece imparatorluğun ömrünü en az 30 yıl uzattı... Ben bunları yazıyorum ama sakın yanlış anlamayın. Son dönemlerdeki padişahlarımız ve diğer atalarımız vatan haini değildir, olamaz da, ama bazıları beceriksiz ve basiretsiz olmuşlardır. Eğer aksini diyorsanız; ben hemen sorarım: Koca imparatorluk nasıl o hallere düştü? Şimdi bazıları bu durumlara bakarak atalarımıza sövmekte; bu da çok büyük saygısızlık ve haksızlıktır. Bazılarımız da Beceriksiz padişah ve yöneticileri öve öve göklere çıkarmakta, hadi canım sende! Dalkavukluğun ve de dangalaklığın bu kadarına pes!

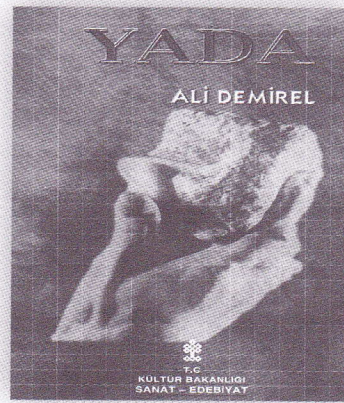
Günahlarıyla sevaplarıyla, hatalarıyla dosdoğru işleriyle, ne olurlarsa olsunlar, onlar bizim atalarımız. Önemli olan; onların yaptıklarının (iyi ve de kötü ne yapmışlarsa) hepsinden ders almaktır... Görüyorsunuz ya, bir Edirne'ye gitmem kalemimden nelerin dökülmesine sebep oldu...

ACUN - 2

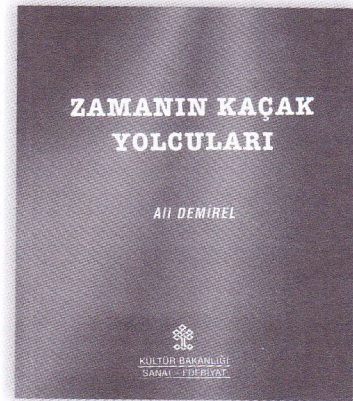
Ali DEMİREL
Roman (Bilim kurgu)
Kültür Bakanlığı Yayınları

YADA

Ali DEMİREL
Roman (Bilim kurgu)
Kültür Bakanlığı Yayınları

ZAMANIN KAÇAK YOLCULARI

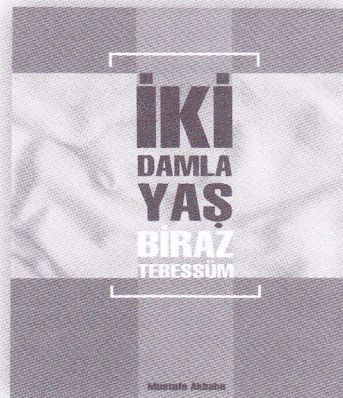
Ali DEMİREL
Roman (Bilim kurgu)
Kültür Bakanlığı Yayınları

GÜL FANTEZİSİ

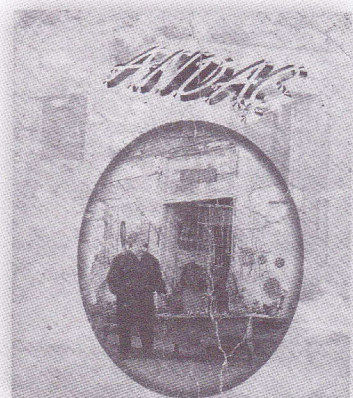
Mutafa AKBABA
Şiir
Anasam Yayınları

İKİ DAMLA YAŞ
BİRAZ TEBESSÜM

Mutafa AKBABA
Deneme
Kendi Yayını

ANDAÇ

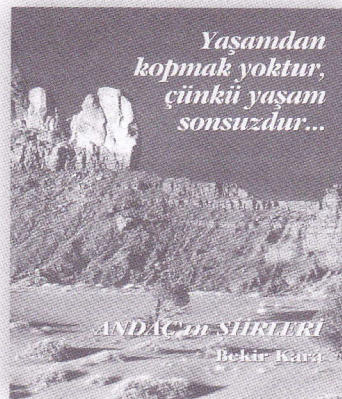
ANDAÇ (Bekir KARA)
Şiir
Kendi Yayını

ANDAÇ'IN ŞİİRLERİ

ANDAÇ (Bekir KARA)
Şiir
Kendi Yayını

ANDAÇ'IN ŞİİRLERİ

ANDAÇ (Bekir KARA)
Şiir
Kendi Yayını

HİÇ BİLMEMEYECESİN

ANDAÇ (Bekir KARA)
Şiir
Kendi Yayını

NEVZUHUR'un ULAŞTIĞI YERLER

- 1)Cumhurbaşkanlığı Makamı – Ankara
- 2)T.B.M.M. Başkanlığı Makamı – Ankara
- 3)Başbakanlık Makamı – Ankara
- 4)T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Makamı – Ankara
- 5)T.C.Kültür B.Kütüphaneler ve Yayımlar D.Bşk. – Ankara
- 6)T.C.Milli Eğitim Bakanlığı Makamı – Ankara
- 7)T.B.M.M. Milli Eğt.Genç. ve Spor Koms. – Ankara
- 8)Türk Dil Kurumu Başkanlığı – Ankara
- 9)Türk Tarih Kurumu Başkanlığı – Ankara
- 10)Milli Kütüphane – Ankara
- 11)Bayezid Devlet Kütüphanesi – İstanbul
- 12)İzmir Devlet Kütüphanesi – İzmir
- 13)T.C.Kültür Bakanlığı İl Halk Kütüphaneleri.
- 14)Atatürk Kitaplığı Kütüphanesi – İstanbul
- 15)İslam Ar. Mer. Kütüphanesi (İSAM) – İstanbul
- 16)Suna Kıraç Müzesi Kütüphanesi – Antalya

- 17)Bahçeşehir Ü. Barbaros Kütüphanesi – İstanbul
- 18)Yakındoğu Ü. Kütüphanesi – Kırbrıs
- 19)Türk Cumhuriyetleri Kültür Bakanlıkları Makamı.
- 20)Resmi ve özel Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri.
- 21)İLESAM – Ankara
- 22)Türkiye Yazarlar Birliği – Ankara
- 23) “ “ “ İstanbul Şb. – İstanbul
- 24) “ “ “ Bursa Şb. – Bursa
- 25) “ “ “ Konya Şb. – Konya
- 26)ESKADER – İstanbul
- 27)Bazı Yurtdışı Üniversitelerin Türkoloji Bölümleri
- 28) Bazı, yurtiçi ve yurtdışında yayınlanan edebiyat, kültür, sanat dergileri
- 29) Bazı gazeteler
- 30)Şahıslar...

SİDE / ANTALYA